

Naturviterne

Naturviternes innspill til statsbudsjettet 2025

Om Naturviterne

Naturviterne er en fagforening tilsluttet Akademikerne. Vi organiserer over 7500 medlemmer med høyere naturvitenskapelig utdanning og kompetanse, som jobber i statlig, kommunal og privat sektor over hele landet.

En stor gruppe av Naturviternes medlemmer jobber med areal- og ressursforvaltning og natur- og miljøforvaltning etter plan- og bygningsloven i kommuner, fylkeskommuner og statlige etater. Naturvitere har god kunnskap om muligheter og utfordringer i samfunnsplanleggingen.

Naturviternes innspill til statsbudsjettet omhandler tre områder. Del én handler om grønn verdiskaping og Bionova. Del to er et helhetlig innspill om behovet for økt kompetanse og kapasitet innenfor natur og klima i stat og kommune, spesielt sett i lys av naturavtalen. Del tre peker på behovet for å styrke naturfaget i grunnskolen og i videregående opplæring.

GRØNN VERDISKAPING	3
<i>Bionova viktig for omstilling av økonomien</i>	3
ALL NATUR LIGGER I EN KOMMUNE	4
<i>Forvaltningen må styrkes i oppfølgingen av naturavtalen</i>	4
<i>Et varig kompetanseløft for natur- og klimaarbeid i kommunene</i>	5
<i>En nødvendig styrking av statsforvalterne</i>	6
<i>Havbruk: Flere uanmeldte tilsyn vil øke tilliten</i>	7
<i>Naturkartleggingen og en plan for «grå arealer»</i>	7
<i>En langsiktig plan for naturrestaurering og vern</i>	8
<i>Jordvern og matsikkerhet</i>	9
<i>En populær ordning for klimaomstilling</i>	9
<i>Forebygging av naturskader</i>	9
STYRK NATURFAGET	11
<i>Styrk den praktisk rettede undervisningen med flere naturfagtimer i grunnskolen og i videregående opplæring</i>	11
<i>Gi studenten mer tid til studier</i>	12

GRØNN VERDISKAPING

Bionova viktig for omstilling av økonomien

Bionova er viktig for å sikre omstillingen av norsk økonomi mot nullutslipp og skape nye grønne arbeidsplasser. Opprettelsen av Bionova sikret at en del av virkemiddelapparatet er innrettet primært mot utvikling og omstilling for å styrke sirkulær- og bioøkonomien.

Fremover må det etableres et sterkt kompetansemiljø i og rundt Bionova. Virksomheten har i 2023 hatt tilsluttet 2,5 årsverk, og søknadspågangen har vært stor. Naturviterne ber om at Bionova styrkes med både saksbehandler- og fagkompetanse. Bionova bør fremover orienteres mot å kunne følge opp og gi støtte til forskningsprosjekter og næringsutvikling som bidrar til å styrke sirkulær- og bioøkonomien i Norge. Naturviterne er positive til opprettelsen av et rådgivende porteføljestyre.

Bionova sitt program «bioøkonomiordningen» er avviklet og innlemmet i Bionovas øvrig portefølje. Formålet med programmet var å utnytte markedspotensialet for biobaserte produkter, og bidra til økt verdiskaping og bærekraftig omstilling av norsk biobasert næringsliv. Naturviterne ber om at ambisjonene fra bioøkonomiordningen opprettholdes i den videre utviklingen av Bionova.

Skal samfunnet lykkes med overgangen fra lineær til sirkulær økonomi, bedre ressursutnyttelse fra råvare til produkt og redusert energiforbruk, er det viktig at virkemiddelapparatet jobber direkte mot etablering av nye arbeidsplasser i primærnæringen og bioøkonomien.

Foreslått tilskuddspott for 2024 er 171 mill. (LMD, kap. 1152, post 70). Bionova er også gitt forvaltningen av «Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi» på 222 mill. (LMD, kap. 1150, post). Til sammen forvalter Bionova 393 mill. for 2024.

Det bør utarbeides en langsiktig opptrappingsplan som årlig tilfører 200 mill. friske midler til Bionovas portefølje, mot et mål om én milliard i 2027. Med opptrappingsplanen må det også følge midler til etablering og utvidelse av et fag- og kompetansemiljø.

Naturviterne ber om at:

- **Bionova utvides med 3-5 stillingshjemler for 2025.**
- **Det etableres en årlig opptrappingsplan på 200 mill.**

ALL NATUR LIGGER I EN KOMMUNE

Forvaltningen må styrkes i oppfølgingen av naturavtalen

Naturviterne mener stans i tapet av naturmangfold og sikring av våre felles naturverdier og -ressurser for fremtidige generasjoner må være den viktigste prioriteringen i statsbudsjettet for 2025.

FNs klimapanel (IPCC) og naturpanel (IPBES) har slått fast at verden står foran en natur- og klimakrise. Begge krisene må løses samtidig, og vi må ha naturen med på laget for å lykkes. Mye av dette arbeidet vil måtte skje i kommunene, primært gjennom en strengere økonomisering i bruken av arealer fremover.

Norge ledet an i arbeidet med å fremforhandle naturavtalen. Avtalens overordnede mål er å stoppe ødeleggelsene av natur og restaurere mer ødelagt natur innen 2030. Skal vi lykkes med å følge opp naturavtalen må kapasiteten og ressursene til å jobbe med natur og klima økes. Klimautvalget 2050 anbefaler i sin utredning knyttet til arealpolitikk at «natur- og klimakompetansen styrkes i alle kommuner, fylkeskommuner og hos statsforvalteren».¹

Kommunene har over tid fått et stadig større ansvar for miljø- og arealforvaltning, uten tilsvarende økning i folk til å følge opp. Det er et generelt behov for å øke de kommunale ressursene til klimaarbeid, naturforvaltning og planarbeid i norske kommuner. Spesielt de små og mellomstore kommunene har utfordringer med ivaretagelsen av naturmangfold.²

Arbeid med arealplanlegging er komplekst og stiller krav om en lang rekke lovutredninger knyttet til bl.a. naturmangfoldsloven, økosystemtjenester, vannmiljø, forurensing, kulturminner, transport, friluftsliv m.m. Det er behov for et løft av kompetanse og kapasitet på natur og klima i kommunal og statlig forvaltning. Dette må komme gjennom en styrking og utvidelse av kommunale fagmiljøer, og økt støtte fra statlige myndigheter og institusjoner til kommunene.

Det er også tydelig at det spesifikt må settes inn økte ressurser til arbeid med arealplanlegging og oppdatering av utdaterte arealplaner. Naturviterne mener at bit-for-bit-nedbygging av natur, jord- og skogbruksarealer må avgrenses til et minimum. Kommunene må etterstrebe arealnøytralitet gjennom gjenbruk, fortetting og transformasjon av allerede utbygde arealer. Kun unntaksvis bør det være adgang til å bygge ned natur, og da bør dette kompenseres gjennom restaurering av tilsvarende arealer forringet natur.

¹ NOU 2023:25 Omstilling til lavutslipp – veivalg for klimapolitikken, side 141,

² <https://www.naturviterne.no/aktuelt/naturviternes-politikk/naturviternes-politikk/mangel-pa-kapasitet-og-kompetanse-har-konsekvenser-for-natur-og-klima>
Se Menon-rapport *Størrelse Teller* (2023)

Klima- og miljøminister Bjelland Eriksen har uttalt at dagens nedbygging av natur i «sum representerer [...] et alvorlig samfunnsproblem».³

I dag mangler det tilstrekkelig kunnskap om tilstand og utbredelse av naturmangfold i de fleste kommuner. Det er samtidig økende behov for risikovurderinger og planer for klimatiltak, utarbeide strategier for jordvern og for å innarbeide bevaring av natur- og friluftsområder i det øvrige planverket.

Naturviterne gir nedenfor et helhetlig forslag til prioriteringer i statsbudsjettet 2025 for å løse natur- og klimakrisen.

Et varig kompetanseløft for natur- og klimaarbeid i kommunene

Som del av budsjettforliket 2024 økte søknadsmidler til kommunal planlegging for natur, samtidig som det ble åpnet for at kommunene kan søke om midler til planvask.⁴

Naturviterne ber om at denne potten opprettholdes over tid. Det er relativt kort frist mellom tildelingen i statsbudsjettet og søknadsfrist (15. januar for «tiltak for trua natur» og 11. februar for «naturmangfold i arealplanlegging»)⁵. Naturviterne ber også om at ordningen evalueres for å vurdere om det er nødvendig å gjøre ytterligere tiltak for å få flere kommuner til å søke, og om potten på sikt må økes ved stor pågang.

Videre mener Naturviterne at kapasiteten og ressursene i kommunale fagmiljøer må styrkes gjennom flere hele stillinger, og ikke kun utlysning av søknadsmidler. Det er behov for en generell opptrapping av kompetanse og ressurser på natur og klima i kommunene.

Naturviterne foreslår derfor at det bevilges friske midler til nye stillinger over statsbudsjettet. Midlene fordeles til kommunene for ansettelse av rådgiverstillinger innen natur, klima og miljø. Videre foreslår vi at det må være opp til den enkelte kommune å selv kartlegge nøyaktig hvilken kompetanse det er mest behov for.

Naturviterne ber om at:

- **Midlene til «Naturplanlegging i kommunene» opprettholdes (KLD, kap. 1420, post 60).**
- **Friske midler til styrket natur- og klimakompetanse i kommunene: 300 mill.**

³ <https://www.nrk.no/ytring/naturen-setter-rammen-for-menneskelig-utvikling-1.16713348>

⁴ https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/oker-stotten-til-kommunal-planlegging-for-natur/id3021465/?utm_source=regjeringen.no&utm_medium=email&utm_campaign=nyhetsvarsel20240111

⁵ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2024/januar-2024/utsatt-frist-gjelder-naturmangfold-i-arealplanlegging/>

En nødvendig styrking av statsforvalterne

Etter tidligere års ABE-kutt er det på tide styrke og gjenoppbygge statlig kompetanse og kapasitet på natur og klima. Statsforvalteren har flere viktige oppgaver innen naturmangfold; som sikring av økosystemer, håndtering av miljøgifter eller landbruk og skog- og vannforvaltning.

Dagens Næringsliv (DN) har for eksempel dokumentert at det totalt er 16,5 årsverk nasjonalt hos statsforvalterne, som til sammen har ansvaret for å kontrollere 1 743 akvakulturanlegg.⁶ Statsforvalterne har i klartekst rapportert om underbemanning som årsak til manglende tilsyn.⁷ I en serie oppslag har både DN og NRK dokumentert manglende kontroll og lite ressurser til drive uanmeldte tilsyn hos både statsforvaltere og Mattilsynet.⁸

Det er viktig at statsforvalteren har tilstrekkelig kapasitet til å både veilede og håndtere forespørsler og saksbehandling for kommunene. Det er også behov for å styrke statsforvalterne ved innstramminger i regler eller innføring av nye lover og regler. Statsforvalterne har også et særlig ansvar for å bidra til klima- og miljøhensyn i plansaker.

For eksempel skriver Miljødirektoratet i høringsnotatet om et forbud mot nedbygging av myr *«at hjemmelen for å gi dispensasjon fra forbudet og ansvaret for å følge opp regelverket legges til statsforvalterne. Dette innebærer at statsforvalterne får en ny oppgave, og dermed mer saksbehandling. ... Behandling av dispensasjoner og tilsyn med regelverket blir en ny oppgave som vil kreve ressursbruk fra statsforvalterne»*.⁹ Videre legges det til grunn at en av forutsetningene for en vellykket gjennomføring av lovforslaget er statsforvalterne har tilstrekkelig kapasitet til å behandle søknader.

En økning i kapasitet hos statsforvalterembetene kan komme gjennom en generell økning av lønnstilskudd (KLM, kap. 1420 og/eller KDD, kap. 525) eller i kombinasjon med relevante tilskuddsposter for oppgaveløsning i de enkelte departementet knyttet til *klima og miljø spesifikt*.

Naturviterne ber om at:

- **Miljøvernarbeidet hos hver statsforvalter bør forsterkes med minst to nye stillinger.**

⁶ Se Dagens Næringsliv, 10. november 2023.

⁷ <https://www.dn.no/magasinet/dokumentar/oppdrettsnaring/oppdrettslaks/forurensning/ikke-tid-til-a-sjekke-alle/7-1-4fu5q5kttw>

⁸ <https://www.nrk.no/dokumentar/mattilsynet-blir-preset-av-lakseadvokatene-1.16683727>

⁹ Miljødirektoratet, *høringsnotat om forbud mot nedbygging av myr* (2023.12.01), side 34 og 36.

Havbruk: Flere uanmeldte tilsyn vil øke tilliten

Regjeringen varslet i september 2023 landsomfattende tilsyn med havbruksnæringen etter manglende kontroll med utslipp fra settefiskanlegg. En engangsaksjon vil ikke løse de utfordringene som følger av manglende kontroll over tid. Det er nødvendig å øke den permanente kapasiteten hos Mattilsynet til å drive uanmeldt tilsyn (LMD, kap. 115, post 01). Dette er viktig for å sikre bærekraftig og trygg matproduksjon for å ivareta våre felles naturverdier i hav- og kystområdene for fremtidig generasjoner.

Naturviterne ber om:

- **Friske midler til økte tilsyn og uanmeldt kontroll med havbruk: 20. mill. (LMD, kap. 1115, post 01).**

Naturkartleggingen og en plan for «grå arealer»

Det er et stort behov for raskere å sikre bedre kartlegging av norsk natur. Det finnes i dag ikke en helhetlig nasjonal detaljert oversikt over norsk natur for den enkelte kommune. Regjeringen har uttalt at den skal utvikle og innføre et naturregnskap, og forespeilet at dette vil være klart i 2026.¹⁰ Manglende oversikt vanskeliggjør den kunnskapsbaserte forvaltningen vi ønsker å legge til rette for i Norge.

Arbeidet med naturkartlegging bør forseres, og det trengs en betydelig budsjettøkning for å komme i mål.

For å minimere tapet av natur bør fremtidige utbygginger i størst mulig grad skje på allerede utbygde områder. Det bør derfor utarbeides en egen oversikt og plan for gjenbruk av «grå arealer». Oppdraget om hvordan best gjennomføre bør gis til Miljødirektoratet, og det må settes av egne midler for et slikt arbeid. En viktig del av dette arbeidet må være å utarbeide en felles definisjon av «grå arealer» og vurdere egnethet av ulike arealer til ulike formål. Det bør samtidig utredes om det kan gis egne insentiver dersom utbygginger av for eksempel energiproduksjon legges til grå arealer, for slik å oppfordre utnyttet allerede utbygde områder fremover å bygge ned natur.

Regjeringen har åpnet for utvinning av mineraler på havbunnen. Både forvaltnings- og forskningsmiljøer har uttrykk bekymring for at konsekvensene er ukjente og at kartleggingen av havområdene er mangelfull. Midlene til kartlegging av havbunnen må fremover styrkes betydelig, og det må lages en plan for utstyr, kompetanse og folk til arbeidet.

Naturviterne ber om at:

- **Budsjettposten «miljødata» økes fra 445 mill. til 600 mill. (Mdir, kap. 1410, post 21)**
- **Budsjettposten «MAREANO» økes fra 68 mill. til 150 mill. (Mdir, kap. 141, post 23)**
- **Settes av midler til en plan for gjenbruk av «grå arealer», 2. mill.**

¹⁰ <https://www.nrk.no/dokumentar/mener-regjeringen-kunne-reddet-naturen-over-natta-1.16706236>

En langsiktig plan for naturrestaurering og vern

En viktig enighet etter naturavtalen er å øke innsatsen for å restaurere mer ødelagt natur innen 2030. Norge har et mål om å restaurere naturområder som er forringet eller ødelagt, for å gjenopprette og forbedre tilstanden i økosystemet.

Det er de siste årene gjennomført flere gode naturrestaureringsprosjekter, slik som tilbakeføringen av Hjerkinns skytefelt og nedleggelsen av Svegruva på Svalbard. I 2022 ble 31 myrområder reparert, og statsforvalterne rapporterte om rekordøkning i antall prosjekter.¹¹

I forslaget til statsbudsjett må derfor ambisjonene for arbeidet med naturrestaurering opp. Økt tilskudd til naturrestaurering bør samtidig følges opp med økt miljøvernkapasitet hos statsforvalterne for å tilrettelegge og følge opp arbeidet (se eget punkt over).

Miljødirektoratet bør også starte utarbeidelsen av en helhetlig overordnet plan for restaurering med progresjonsmål, i samarbeid med statsforvaltere og kommuner. Prosjektet kan også settes ut til egnede fagmiljøer. Dette arbeidet vil naturlig inngå både i arbeidet med naturregnskap og gjennomgang av utdaterte arealplaner i kommunene.

Naturviterne er sterkt kritisk til den foreslått reduksjonen i budsjettposten for naturrestaurering og vern.

Norge har forpliktet seg til å ta vare på mer natur. Naturviterne mener dette må innebære et taktskifte innen naturvernet, og at det må satses mye mer på å verne mer natur. I denne sammenhengen er særlig frivillig skogvern viktig, og denne posten må ikke bli gjenstand for politisk spill, slik situasjonen har vært under de siste regjeringene. Også innen marint vern ligger Norge langt unna uttalt ambisjonsnivå, dette etterslepet må tas unna.

Naturviterne ber om at:

- **Budsjettposten «Tiltak i verneområde og naturrestaurering» fra 145 mill. til 300 mill. (Mdir, kap. 1420, post 31)**
- **Budsjettposten «statlige tileininger, vern av naturområde» (skogvern) økes fra 366 mill. til 800 mill. (Mdir, kap. 1420, post 32)**
- **Utarbeidelse, nasjonal plan for naturrestaurering, 5 mill. (Mdir, kap. 1420, post 31)**

¹¹ <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/17954742/vatmarkene-kommer-tilbake-31-myromrader-reparert-i-2022?publisherId=17847187>

Jordvern og matsikkerhet

Klimaendringer, usikkerhet rundt selvforsyningsgrad, nasjonale beredskapshensyn og global usikkerhet knyttet til matproduksjon tilsier at arbeid med jordvern og matsikkerhet må prioriteres. Budsjettposten for kommunale jordvernstrategier ble tømt i 2023, og det er derfor viktig at ordningen blir ytterligere styrket i 2024, jf. fremlagt forslag.

Naturviterne mener det bør opparbeides et beredskapslager for korn tilsvarende et halvt års forbruk, slik totalberedskapskommisjonen har anbefalt.

Naturviterne ber om at:

- **Tilskudd til «Kommunale jordvernstrategiar» økes fra 1,8 mill. til 10 mill. (LMD, samlepost «genressursforvaltning og miljøtiltak», kap. 1139, post 71).**
- **Kapasiteten hos statsforvalteren til støtte for arbeid med jordvern må økes (se ovenfor) og arbeidet for gode arealplaner i kommunene styrkes (se ovenfor).**
- **Tilskudd til beredskapslagring av korn økes fra 63 til 120 millioner (LMD, kap. 1142, post 21)**

En populær ordning for klimaomstilling

Klimasatsordningen har vist seg populær og gitt et viktig insentiv for offentlige virksomheter til klimakutt og omstilling. Naturviterne ber om at ordningen videreføres og forsterkes i 2025.

Naturviterne ber om at:

- **Budsjettposten «Tilskot til klimatiltak og klimatilpassing», økes fra 163 til 300 mill. (Mdir, kap. 1420, post 61)**

Forebygging av naturskader

Klimaendringene rammer Norge med økt risiko for liv og helse, tap av matproduksjon og skader på infrastruktur og eiendom. Dette påvirker næringsvirksomhet og verdiskaping. For å tilpasse oss klimaendringene er vi nødt til å prioritere og trappe opp det forebyggende arbeidet.

Etter ekstremværet «Hans» i 2023 har forsikringsselskaper registret enorme skader på bygninger, innbo og tomter. I tillegg kommer skade på matproduksjon, infrastruktur, skog og statlige bygg.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har tydelig gitt beskjed over tid om et stort etterslep på nødvendige tiltak for å sikre samfunnet mot vær- og naturrelaterte skader. I en rapport fra 2021 anslår NVE at hele 210 000 bygninger har et sikringsbehov, og videre at det vil koste 85 milliarder å sikre eksisterende bebyggelse mot flom, kvikkleireskred og erosjon.

Riksrevisjonen har påpekt at veldig få kommuner vet hvilke boliger som kan bli rammet av effektene av klimaendringer frem i tid.¹² Samtidig viser forskning at kommunene oppgir bemanning og økonomi som en av de største barrierene for arbeid med klimatilpasning.¹³ En styrking av NVE er derfor viktig for bedre å ruste kommunen i deres arbeid med klimatilpasning.

Forebygging er en viktig del av svaret på utfordringene klimaendringene medfører. Behovet for flom- og skredsikring i Norge er imidlertid større enn tiltakspakken. For å lykkes i arbeidet med å skape et klimarobust samfunn må derfor tilskuddene til forebyggende tiltak og størrelsen på fagmiljøene trappes opp over tid.

I dag brukes det for lite på forebyggende arbeid. Det er behov for en styrking av Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) *kapasitet* og *fagmiljøer* som jobber med klima- og naturbaserte løsninger for å håndtere for eksempel flom- og overvann. Større fagmiljøer er nødvendig for å bedre utnytte budsjettposter avsatt til tiltak (NVE, kap. 1820, post 22, 45, 60, 72)

Den foreslåtte økningen på rundt 175 mill. for driftsutgifter (NVE, kap. 1820, post 01) er et steg i riktig retning, men må følges opp med en videre økning fremover. Deler av økningen er også øremerket konsesjonsbehandling, digitalisering og havvind. Naturviterne ber om at fagområdene flom, overvann, miljø og arealplan spesifikt må styrkes for fremgang i arbeidet med klimatilpasning.

Det er spesielt viktig at klimatilpasning ikke blir en inngrepstrussel mot naturmangfoldet. Offentlig etater som arbeider med klimatilpasning må derfor ikke kun basere seg på tekniske løsninger (utbygginger) som forringer verdifull natur, men størst mulig grad ta i bruk naturbaserte løsninger som også bidrar til naturmangfold.

Naturviterne mener det viktigste tiltaket for styrke fremgang i flom- og skredforebygging under Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i 2025 er å *øke kapasiteten og fagmiljøene hos NVE.*

Naturviterne ber om at:

- **30 friske millioner til nye stillingshjemler for fagkompetanse innen flom, overvann og miljø, samt arealplan (ED/OED, kap. 1820, NVE, post 1, driftsutgifter).**
- **Tiltak under flom- og skredforebygging (kap. 1820, post 22, 45, 60 og 72) bør økes fra 472 mill. til 600 mill.**

¹² Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å tilpasse infrastruktur og bebyggelse til et klima i endring. Riksrevisjonen. Dokument 3:6 (2021–2022).

¹³ Se Spørreundersøkelse til norske kommuner om status for 2021 i arbeidet med klimatilpasning Vestlandsforskning, rapport nr. 10/2021, og Hvor godt er norske kommuner rustet til å håndtere følgene av klimaendringer? CICERO, rapport 2019:9

STYRK NATURFAGET

Styrk den praktisk rettede undervisningen med flere naturfagtimer i grunnskolen og i videregående opplæring

Det er stor forskjell på det å bli forklart noe og den læringen som oppstår når en selv erfarer noe. Naturfaget gir en unik mulighet for praktisk læring, gjennom bruk av eksperimenter og observasjoner.

Naturklasserommet kan utløse undring og nysgjerrighet på en annen måte enn mer teoretiske fag.

Mer naturfag vil også kunne gi elevene større variasjon i skolehverdagen. Utflukter i lokalmiljøet kan kombinere både frisk luft og introduksjon til arts mangfold og evolusjonsteori.

Naturviterne mener naturfag bør bli et kjernefag på linje med engelsk, norsk og matematikk.

Det har i perioden 2015 til 2019 vært en signifikant tilbakegang i elevprestasjoner i naturfag på ungdomskolen. TIMSS-undersøkelsen (2019) viste til dels betydelig tilbakegang, og at våre nordiske naboland gir flere timer i naturfag enn Norge. Det internasjonale snittet for naturfagtimer er 138. I Finland gis det 142 timer og i Sverige 131. Norske elever får 88 timer.

Det trengs en satsing for å løfte naturfagprestasjonene på ungdomsskole og i videregående opplæring.

Naturviterne ber om:

- **350 mill. for å øke naturfagkompetansen i ungdomskolen:**
 - 250 mill. til én ekstra naturfagstime pr uke
 - 50 mill. til laboratorie- og feltutstyr
 - 50 mill. til etterutdanning i naturfag for lærere

En økt satsing i grunnskolen må følges opp i videregående skole, gjennom flere naturfagstimer, laboratorieutstyr, midler til ekskursjoner og etterutdanning i naturfagundervisning.

Naturviterne ber om:

- **100 mill. til praktisk rettet naturfagundervisning i videregående skole.**

Gi studenten mer tid til studier

Studenter må ha mulighetene til å studere på heltid. Bokostnadene for mange studenter, spesielt i byene, har over flere år vært svært høye og mange studenter er avhengige av å arbeide ved siden av studier for å håndtere bo- og levekostnader alene.

Naturviterne ber om at:

- **Studiestøtten må heves til 1,5 ganger grunnbeløpet i folketrygden.**
- **Studiestøtten må knyttes til grunnbeløpet i folketrygden slik at studiestøtten justeres årlig i tråd med grunnbeløpet.**